

MONISTETTAVA, LAADUKAS JA SISÄLTÖRIKAS TAIDEOPETUS LAPSILLE

Elisa Marvin, elisanaomi.marvin@outlook.com, Taidepajat

1 JOHDANTO

Keväällä 2022 ohjasin Lastenliitto Ry:n taidepajoja. Ohjasin kahta 5-6 -vuotiaiden sekä kahta 7-10 -vuotiaiden ryhmiä. Räättälöin täysin itsenäisesti opetussuunnitelman ja ohjelman kevään taidepajoihin. Olin saanut edellisen ohjaajan opetussuunnitelman malliksi, mutta minulle annettiin täysin vapaat kädet rakentaa ohjelma oman näköiseksi. Täysi vapaus ja rungon puuttuminen mahdollistivat oman luovuuden hyödyntämisen, mutta se myös työllisti minua monen tunnin verran, josta en saanut erikseen palkkaa. Ainoat kriteerit ohjelmalle Lastenliiton puolesta oli, että taidepajoissa tulisi tutustua eri materiaaleihin ja tekniikoihin, opetella välineiden huoltoa sekä huomioida kestävä kehitys.

Kevään päätteeksi koin, että olisi äärimmäisen tärkeää, että olisi olemassa helposti monistettavissa ja tarvittaessa muunneltavissa oleva opetus- tai ohjelmarunko taidepajoja ohjaaville ohjaajille. Kehittelin ohjelmarunгон kevään 2022 Lastenliiton järjestämille taidepajoille. Yleisesti ottaen, koin suunnitelman toimivaksi. Itse toteuttamalla suunnitelmaa opin paljon siitä mikä toimii, ja mikä vaatisi vielä kehittämistä. Suurimpana haasteena oli tarjota kaikille lapsille juuri heille mielekästä ja heidän osaamistasoon sopivaa aktiviteettiä. Vaikka suunnittelin mielestäni ikäryhmille sopivia tehtäviä, saatoin yllättyä, että yhdessä ryhmässä tehtävä toimi, kun taas toisessa ei.

2 PEDAGOGINEN KEHITTÄMISIDEA HARRASTUSTOIMINTAAN

Lasten ja nuorten harrastustoiminnan tavoitteena on luoda turvallinen paikka, jossa saa löytää yhteyttä ja kehittää omia taitoja niin yleisellä tasolla kuin oman kiinnostusten mukaisesti.

Parhaimmillaan harrastustoiminta voi tukea ja ohjata jopa ammatilliseen kehittymiseen jatkossa. (Lonka, 2022) Tästä syystä, harrastustoiminta ei ole vain lapsiparkki, jossa kulutetaan aikaa, vaan tavoitteena on todella tarjota laadukasta, sisältörikasta ohjelmaa lapsille ja nuorille. Harrastustoiminnassa on otettava huomioon ikä, eri tasoinen osaaminen, erilaiset kiinnostuksen kohteet, erityistarpeet sekä monikulttuuriset taustat.

Harrastustoiminnan tulisi olla mielekästä, osallistavaa, kehittävää ja rohkaista lapsia ja nuoria tärkeissä elämän taidoissa, antaen mahdollisesti pohjaa tuleville uravalinnoille.

Harrastustoiminnan ohjaajilla on riittävästi haastetta itse kerhojen ohjaamisesta, ja olisi tarpeellista, että tarjolla olisi opetus- tai ohjelmasuunnitelma, joka olisi helposti hyödynnettävissä omiin ja ohjattavan ryhmän tarpeisiin.

Pedagoginen kehittämisideani koskee siis taidepaja ohjelmarungon kehittämistä tehokkaammaksi, mielekkäämmäksi, helpommin muunneltavaksi ja monistettavaksi.

Suunnitelman tulisi tarjota selkeä runko, jota voi oman ohjattavan ryhmän tarpeiden mukaan muunnella niin, että se ottaa huomioon ryhmän dynamiikan, mahdolliset lasten tai nuorten erityistarpeet sekä kiinnostuksen kohteet.

Olin tyytyväinen keväällä 2022 laatimaani opetus- tai ohjelmasuunnitelmaan. Minulla oli käytettävissä 15 viikkoa neljän ryhmän kanssa. Määritin jokaiselle viikolle aiheen tai teeman, jota käsittelemme. Kävin saman aiheen läpi jokaisen ryhmän kanssa, mutta hieman muunnellen riippuen ikäryhmästä. Omaan taidekasvatukseen on eniten vaikuttanut Yhdysvalloissa high schoolin taidetunneilla opitut kuvataiteen peruselementit sekä sommittelun periaatteet. Tämä taideteoria on mielestäni pohja kaikelle taiteelliselle työskentelylle.

Päätin, että haluan opettaa lapsille näistä heille ymmärrettävällä tavalla. Jokaiselle viikolle allokoisin yhden aiheen. Kävimme ensin läpi kaikki kuvataiteen peruselementit ja sen jälkeen siirryimme sommittelun periaatteisiin.

Alta löytyy aiherunko kevään taidepajoille:

VK 4 Väri	VK 13 Tasapaino
VK 5 Viiva	VK 14 Yhtenäisyys
VK 6 Kuva	VK 15 Liike
VK 7 Muoto	VK 16 Kuvio
VK 8 Hiihtoloma	VK 17 Mittasuhte
VK 9 Tila	VK 18 Korostus
VK 10 Tekstuuri	VK 19 Rytmi
VK 11 Valööri	
VK 12 Kontrasti	

Alustin joka kerhon alussa aiheen ja esittelin työn, jota tulisimme työstämään. Pyrin aina suunnittelemaan työn, joka sopisi kyseiselle ikäryhmälle. Haasteena oli kuitenkin se, että ryhmät saattoivat olla hyvinkin moninaiset. Joskus 5-6 -vuotiaiden ryhmässä kaikki olivat todella kiinnostuneita ja innoissaan aiheesta, ja osasivat vaikkapa käyttää saksia, ja toisinaan oli ryhmiä, jossa kaikilla ei onnistunut paperin leikkaaminen tai aiheeseen oli liian haastavaa tarttua. Kaikkien osaaminen ja erityistarpeet ovat haastavaa huomioida suunnitteluvaiheessa, koska ei tiedä millainen ohjattava ryhmä tulee olemaan. On myös haastavaa räätälöidä ohjelma kaikkia palvelevaksi, kun ohjaa yksin n. 10 lapsen ryhmää.

Lievittääkseni tätä haastetta annoin lapsille hyvin vapaat kädet työskentelyyn. En koskaan vaatinut, että heidän tulisi tehdä tehtävä tai käsitellä päivän aihetta tietyllä tavalla. Mielestäni luovassa työskentelyssä vapaus tehdä ja kokeilla on oleellista. Pyrin rohkaisemaan lapsia jollain tavalla harjoittelemaan päivän aihetta, mutta jos se ei napannut, ja he halusivat tehdä jotain muuta sallin sen heille. Minulla oli myös yleensä tarjolla muutama vaihtoehtoinen tekeminen, jos päivän tehtävä ei vain kertakaikkiaan kiinnostanut. Lapset saivat piirtää tai maalata vapaasti, värittää värityskuvia tai muovailia.

Taiteen tekemisessä, kuten monessa muussakin asiassa elämässä, on opittava sietämään epäonnistumista, ja uskaltaa kokeilla, jotta voi tekemällä oppia. Lotta Uusitalo kuvasi luennollaan miten on tärkeää löytää *FLOW* tila oppimiselle. Tämä tila on alue, jossa tekeminen on juuri sopivasti haastava. Se ei vedä oppijaa ääri rajoilleen koko ajan, mutta se ei myöskään pysy liian helppona tekemisenä oppijalle. Kun tasapainotellaan liian helpon ja liian haastavan välillä pysytään oppimiselle optimaalisimmassa tilassa, ja taidot kehittyvät kaikkein tehokkaimmin. (Uusitalo, 2022) Tähän pyrin osallistavalla pedagogiikalla.

Osallistavaan pedagogiikkaan kuuluu valtuttaminen ja äänen antaminen. Tätä toteutin antamalla lapsille mahdollisuuden ja vapauden päättää omasta tekemisestään. Pyrin myös ahkerasti luomaan turvallista, rakentavaa ja kuuntelevaa ilmapiiriä. Minulla oli kolme sääntöä taidepajoissani: 1) Ollaan kivoja KAIKILLE. 2) Aina SAA KYSYÄ. 3) Pidä hauskaa! Näiden yksinkertaisuudellaan tavoittelin sen turvallisen ympäristön luomista. Myös tunnetilojen tunnistaminen ja sanoittaminen kuuluvat Satu Lehdon mukaan *osallistavaan pedagogiikkaan*. Aloitin jokaisen taidepajani kysymällä lasten kuulumisia ja voiteja. Kyselin meneekö hyvin, huonosti tai oliko mahdollisesti väsymystä päällä. Olin myös itse kerhoissa rehellinen, ja saatoin kertoa lapsille, että “tänään väsyttää, eli älkää hämmentykö, jos ohjaaja sekoilee”. Tunteista puhuminen on osa turvallisen ympäristön luomista, sillä me kaikki, myös lapset, aistimme niitä, vaikka niistä ei puhuttaisi. (Lehto, 2022)

Osallistavan pedagogiikan lisäksi *oivaltava oppiminen* on tärkeää huomioida harrastustoiminnan ohjaamisessa. Kirsti Lonka kuvailee luennossaan *oivaltavaa oppimista* tapana lähestyä ohjaamista, missä luodaan tilaa asioiden oivaltamiselle. Siinä täytyy uskaltaa oivaltaa itse asioita, ja luopua aikaisemmin opitusta. Palautteen ja sosiaalisen tuen, harjoittelun ja levon tasapainon, sekä epäonnistumisen siedon avulla voidaan itse oppia ja sisäistää asioita paljon syvemmin kuin, jos oppi vain syötetään ja vaaditaan nieltäväksi sellaisenaan. (Lonka, 2022) Muutama otteeseen, kun meillä oli aikaa, saatoin ottaa lasten kanssa teosten esittelykierroksen. Annoin mahdollisuuden jokaiselle lapselle esitellä työtään. Esittelyn jälkeen saatoin kysyä löysikö taidepajatoverit päivän teemaan liittyviä elementtejä kaverinsa työstä. Tässä annoin lapsille itse mahdollisuuden oivaltaa jotakin päivän aiheesta.

Ensimmäisellä taidepaja viikolla käsittelimme väriä. Teimme väriympyrät kaikkien lasten kanssa, ja tehtävä soveltui yllättävän hyvin kaiken ikäisille. Tehtävässä lapset pääsivät oppimaan väreistä, ja miten värejä saadaan. He myös pääsivät tutustumaan eri materiaaleihin ja tekniikoihin sekä harjoittelemaan välineiden huolto, joka osoittautui erinomaiseksi aloitukseksi. Nimen merkkäminen keskelle väriympyrää myös auttoi tutustumisessa.

Laatimani opetussuunnitelma tai ohjelmarunko tarjosi lapsille monipuolista tekemistä ja tutustumista kuvataiteen perusoppeihin. Sen lisäksi, että jokaiselle viikolle oli taideoppiin liittyvä teema, huomioin myös juhla-ajat ja merkkipäivät, ja keksin tehtäviä, jotka myös käsittelivät niitä. Esimerkiksi, pääsiäistä edeltävänä viikkona piirsimme pääsiäislabyrinttejä ja harjoittelimme liikkeen luomista taideteoksiimme. Ohjelmarunko tarjoaa aiheet ja teemat, joihin ohjaaja voi itse keksiä minkälaista tehtävää teettää taidepajoissaan. Otin myös lasten toiveita huomioon, kun kehitin tehtäviä taidepajakerroille. Esimerkiksi, minulta toivottiin savitöiden tekoa, niinpä käsittelimme kolmiulotteista muotoa muovailemalla ilmassa kuivuvasta savesta teoksia.

3 POHDINTAA

Kuten aikaisemmin mainittu, koin suunnittelemani taidepaja ohjelmarungon suurimmaksi osaksi toimivaksi. Yksi aihe per kerhokerta oli riittävä lapsille. Monet kyllästyivät tekemiseen jo 15 minuutin jälkeen. Jos samaa työtä olisi pitänyt jaksaa työstää vielä ensi viikollakin, olisi

varmasti monella mennyt hermot. Luovuuden ja vapauden salliminen sekä vaihtoehtojen tarjoaminen olivat myös erinomaisia elementtejä taidepajojen ohjauksessa.

Yhtenä suurimpana haasteena oli erityistukea tarvitsevien lasten huomioiminen. Kevään aikana sain pari harjoittelijaa mukaan joillekin kerhokerroille. Siitä oli suuri apu. Se, että tilassa oli toinen aikuinen mahdollisti sen, että välillä pystyi antamaan joillekin lapsille henkilökohtaista ohjausta, jota he kaipasivat. Myös kurssilla luennoineen Ben Furmanin ideaa *taitoajattelusta* voisi hyödyntää räätälöidessä ohjelmaa kaikille lapsille sopivaksi. Lasten haasteet on nähtävä opittavina taitoina, ja heitä on kannustettava opettelemaan taito harjoittelemalla. (Furman, 2022)

Miten ohjelmarunkoa voitaisiin hyödyntää jatkossa on vielä kehityksen alla.

Opetussuunnitelma toimii hyvin yhdelle kaudelle, mutta voiko sitä kierrättää sellaisenaan seuraavalla kaudella? Mikäli lapset ovat erit, se voisi toimia, mutta jos lapset jatkavat taidepajassa seuraavalla kaudella, heille pitää olla uutta tekemistä. Miten toimitaan taas ryhmien kanssa, jossa osa on käynyt jo taidepajoissa aikaisemmin ja toiset tulevat aivan uutena? Ohjaajat saattavat myös olla hyvinkin vaihtuvia kerhoissa ja ohjata vain yhden kauden. Miten seuraava ohjaaja osaa ottaa koppia ryhmistä tai uuden ohjelman suunnittelusta ilman, että hänen täytyy aloittaa tyhjästä?

Sain kurssin aikana tutustumiini vertaismentoreiltani ideoita, joita voisi kokeilla käytännössä. Ensimmäinen idea oli toimintakertomuksen laatiminen kauden päätteeksi seuraavalle ohjaajalle. Täten tuleva ohjaaja saisi käsitystä siitä mitä aikaisemmin on tehty, ja voi joko ammentaa siitä inspiraatiota tai keksiä jotakin uutta eikä toistaa aikaisemmin toteutettua. Toinen idea oli kerholaisten henkilökohtaiset niin sanotut *suorituspassit*. Näiden avulla voitaisiin pysyä kartalla jokaisen lapsen oppimisesta ja kehittymisestä, ja räätälöidä sen mukaan uusille ryhmille sopivaa toimintaa.

Liitteenä tähän raporttiin löytyy laatimani opetussuunnitelma/ohjelmarunko, jonka laadin Lastenliiton kevät 2022 kauden taidepajoille.

LÄHTEET

Lonka, K. (2022). Oppiminen, motivaatio, ja tunteet nuoren harrastajan elämässä. [Suullinen esitys ZOOMissa]. Pedagogisen toiminnan perusteet lasten ja nuorten harrastustoiminnassa 6.6.2022. Opetus- ja kulttuuriministeriö

Uusitalo, L. (2022). Vahvuudet pedagogiseksi voimavaraksi. [Suullinen esitys ZOOMissa]. Pedagogisen toiminnan perusteet lasten ja nuorten harrastustoiminnassa 9.6.2022. Opetus- ja kulttuuriministeriö

Lehto, S. (2022). Osallisuuden tukeminen harrastusympäristössä. [Suullinen esitys ZOOMissa]. Pedagogisen toiminnan perusteet lasten ja nuorten harrastustoiminnassa 7.6.2022. Opetus- ja kulttuuriministeriö

Furman, B. (2022). Ratkaisukeskeiset keinot lasten ja nuorten pedagogisessa ohjaamisessa. [Suullinen esitys ZOOMissa]. Pedagogisen toiminnan perusteet lasten ja nuorten harrastustoiminnassa 7.6.2022. Opetus- ja kulttuuriministeriö

Pedagogisen kehittämistehtäväni saa tekijänimelläni jakaa avoimesti aoe.fi-sivustolla.

Taidepajat KEVÄT 2022

Vaatimukset toteutukselle:

- Materiaalien ja tekniikoihin tutustuminen
- Välineiden huolto
- Kestävä kehitys

TIISTAI, Kannelmäen nuorisotalo (Klaneettitie 5)

5-6v klo 17:15-18:15

7-10v klo 18:15-19:15

TORSTAI, Pihlajamäen nuorisotalo (Moreenitie 2)

5-6v klo 17:00-18:00

7-10v klo 18:00-19:15

Viikko 4 (24.-28.1.)	TEEMA: väri
5-6v.	Väriympyrä nimellä (pullovärit)
7-10v.	Väriympyrä nimellä (pullovärit)

Viikko 5 (31.1.-4.2.)	TEEMA: viiva
5-6v.	Viivapiirroksia
7-10v.	Viivapiirroksia

Viikko 6 (7.-11.2.)	TEEMA: kuva (2D) <i>ystävänäpäivä</i>
5-6v.	Picasso-naamat kartongista
7-10v.	Picasso-naamat kartongista

Viikko 7 (14.-18.2.)	TEEMA: muoto (3D)
5-6v.	Muovailuvaha- tai paperiveistokset/origami
7-10v.	Muovailuvaha- tai paperiveistokset/origami

Viikko 8 (21.-25.2)	TEEMA: hihtoloma
5-6v.	-
7-10v.	-

Viikko 9 (28.2.-4.3.)	TEEMA: tila <i>kalevalan/suomalaisen kulttuurin päivä</i> <i>laskiaistiistai</i>
5-6v.	Positiivisen ja negatiivisen tilan ero (pastelliliidut ja kartonki)
7-10v.	Positiivisen ja negatiivisen tilan ero (pastelliliidut ja kartonki)

Viikko 10 (7.-11.3.)	TEEMA: tekstuuri
5-6v.	Öljypastellit TAI vesiväri + elmukelmu
7-10v.	Öljypastellit TAI metalli reliefi

Viikko 11 (14.-18.3.)	TEEMA: valööri
5-6v.	Värisävyjen sekoittaminen pulloväreistä (musta + valkoinen)
7-10v.	Värisävyjen sekoittaminen pulloväreistä (musta + valkoinen)

Viikko 12 (21.-25.3.)	TEEMA: kontrasti
5-6v.	Musta-valkoinen leimasin työ
7-10v.	Leikkaa-liima heijastettu kuva

Viikko 13 (28.3.-1.4.)	TEEMA: tasapaino
5-6v.	Perhosaskartelu
7-10v.	Elementtien sommittelua: leikkaa-liimaa (symmetrinen, epäsymmetrinen, radiaalinen)

Viikko 14 (4.-8.4.)	TEEMA: yhtenäisyys <i>Mikael Agricolan / suomenkielen päivä</i>
5-6v.	Kollaasi (suomenkielisistä lehdistä)
7-10v.	Kollaasi (suomenkielisistä lehdistä)

Viikko 15 (11.-15.4.)	TEEMA: liike <i>pääsiäinen</i>
5-6v.	Visuaalinen pääsiäislabyrintti
7-10v.	Visuaalinen pääsiäislabyrintti

Viikko 16 (18.-22.14.)	TEEMA: kuvio
5-6v.	Leimasin työ TAI helmi-/makaronitaide
7-10v.	Leimasin työ TAI helmi-/makaronitaide

Viikko 17 (25.-29.4.)	TEEMA: mittasuhte <i>vappu</i>
5-6v.	Naamarin teko
7-10v.	Naamarin teko

Viikko 18 (2.-6.5.)	TEEMA: korostus äitienpäivä
5-6v.	Äitienpäivä kortit
7-10v.	Äitienpäivä kortit

Viikko 19 (9.-13.5.)	TEEMA: rytmi
5-6v.	Jäätelötötterötaidetta
7-10v.	Jäätelötötterötaidetta